

**TESE –
Tezaver za izobraževalne
sisteme v Evropi (2009)**

Predstavitev TESE

Slovenska inačica
(Predlog, Andrej Žižmond, julij 2010)

KAZALO

Uvod

Opis tezavra TESE

1. Namen	4
2. Nadzor slovarja	4
2.1. Deskriptorji	4
2.1.1. Pomožni deskriptorji	4
2.2. Nedeskriptorji	5
2.3. Pred- in pousklajevanje.....	6
2.4. Angleška različica tezavra	6
2.5. Opombe o namenu/ definiciji deskriptorja (Scope Note – SN)	6
3. Struktura tezavra TESE	7
3.1. Temeljna struktura TESE.....	7
3.1.1. Osnovne fasete (področja)	7
3.1.2. Mikrotezavri	7
3.1.3. Enostavni sezname	9
3.2. Hierarhična razmerja.....	10
3.3. Asociativna razmerja.....	10
3.4. Razmerja jezikovnih ustreznici	10
4. Prikaz tezavra	11
4.1. Okrajšave in simboli.....	11
4.2. Abecedni register (seznam, indeks)	12
4.2.1. Vsebina abecednega registra.....	12
4.2.2. Nedeskriptorji.....	13
4.3. Sistematski register (seznam, indeks)	13
4.4. Permutacijski register (seznam, indeks)	15

Uporaba tezavra TESE

1. Indeksiranje	17
1.1. Izbira izrazov za indeksiranje.....	17
1.1.1. Selektivnost	17
1.1.2. Izčrpnost	17
1.2. Opisovanje konceptov z deskriptorji	17
2. Oblikovanje poizvedbe (iskanje s pomočjo tezavra).....	18

Priloga – Seznam blokiranih besed (*stopwords*) v slovenski različici TESE

Priloga – Statistični podatki

Uvod

Septembra 2008 je Izvršna agencija za izobraževanje, avdiovizualne vsebine in kulturo EU (EACEA) prevzela upravljanje omrežja Eurydice na evropski ravni. Izdaja tezavra TESE v letu 2009 je prva posodobljena različica tega orodja v okviru nove organizacijske strukture. Vključuje razvojne novosti s področja izobraževalnih sistemov in politik in je na voljo v dodatnih štirih (4) jezikih (grščina, litovščina, romunščina in turščina). Slovenska različica je bila pripravljena v letu 2010.

Prednostna naloga omrežja Eurydice je zbiranje primerljivih informacij in izdelava analiz s področja izobraževalnih politik in sistemov v Evropi. V okviru te naloge Omrežje od leta 1981, ko je Evropska komisija skupaj s Svetom Evrope podpisala pogodbo o sofinanciranju in preoblikovanju tezavra Evropskega dokumentacijskega in informacijskega sistema za izobraževanje (*European Documentation and Information System for Education – EUDISED*), sodeluje pri razvijanju in pripravi tezavra s področja izobraževanja, tj. projekta Sveta Evrope od leta 1974. Evropska komisija je pooblastila Eurydice (*Eurydice European Unit – EEU*) za tehnično plat sodelovanja.

Organizaciji sta leta 1984 objavili drugo izdajo Tezavra EUDISED v devetih (tedaj) uradnih jezik Evropske skupnosti. Sodelovanje se je nadaljevalo in leta 1991 je izšla publikacija z naslovom »Evropski pedagoški tezaver« (*European Education Thesaurus – EET*) in leta 1998 dopolnjena izdaja tega tezavra. Dve leti pozneje je Svet Evrope odstopil od projekta EET. Veliko deskriptorjev EET, predvsem deskriptorjev v zvezi s psihologijo in raziskavami na področju izobraževanja, ni bilo več pomembnih za dokumentiranje in indeksiranje na področju informacij o izobraževalnih politikah in sistemih. Poleg tega omrežje Eurydice ni razpolagalo z znanjem in viri, potrebnimi za redno posodabljanje tako obsežnega tezavra.

Maja 2003 se je omrežje Eurydice – po posvetovanju z Evropsko komisijo – odločilo izdelati nov večjezični tezaver, t. i. »Tezaver za izobraževalne sisteme v Evropi« (*Thesaurus for Education Systems in Europe – TESE*). Pričujoča publikacija je pripravljena predvsem za potrebe omrežja Eurydice, hkrati pa je dovolj splošna, da jo lahko kot orodje za indeksiranje uporabljajo tudi drugi evropski ponudniki informacij o izobraževalnih sistemih in politikah. Tezaver je omrežje izdalo leta 2006 v enajstih jezikih (češčina, nizozemščina, angleščina, estonščina, finščina, francoščina, nemščina, italijanščina, poljščina, portugalsščina in španščina). Snovalci so med pripravo tezavra upoštevali načeli povezljivosti s tezavrom Cedefopa, t. i. ETT, in tezavrom Evropskega šolskega omrežja (*European Schoolnet*), t. i. tezavrom projekta »Izmenjave učnih virov« (*Learning Resource Exchange Thesaurus*). Ti skupini sta izdelali lastna večjezična orodja za indeksiranje na področju izobraževanja, in sicer Cedefop za besedila o poklicnem izobraževanju in usposabljanju in European Schoolnet za gradiva o vsebini izobraževanja. Zaradi prekrivanj v slovarjih in ciljnih skupinah ter skoraj enake izbire jezikovnih različic je bilo tesno sodelovanje med temi tremi skupinami smotrna odločitev. Določili so skupne strukturo, terminologijo in programsko opremo.

Pomembni tezavri pri pripravi TESE so bili: *European Education Thesaurus*, tezaver *Eurovoc*, tezaver *ERIC* in tezaver *Unesco/IBE*. Hierarhična struktura jezikov (in angleško poimenovanje le-teh) je osnovano na publikaciji *Gordon, Raymond G., Jr. (ur.), 2005. Ethnologue: Languages of the World, petnajsta izdaja. Dallas, Tex.: SIL International. Online različica: <http://www.ethnologue.com/>.*

Opis

Tezaver za izobraževalne sisteme v Evropi (*Thesaurus for Education Systems in Europe* – TESE) je nadzorovan besednjak (slovar), namenjen indeksiranju besedil o izobraževalnih sistemih in politikah v Evropi. Pripravljen je v skladu z navodili ISO 2788-1986 in 5964-1985, in objavljen na spletni strani Eurydice (<http://www.eurydice.org>), kjer lahko uporabniki brezplačno pregledujejo in prenašajo abecedne, sistematske in/ali permutacijske registre, in sicer v formatih PDF ali XML. Slovenski del tezavra je dostopen na spletni strani Eurydice Slovenija na naslovu <http://www.eurydice.si/>.

1. Namen

Prvotno je bil TESE pripravljen za indeksiranje znotraj omrežja Eurydice, ki deluje v vseh državah, ki sodelujejo v Programu vseživljenjskega učenja (*Lifelong Learning Programme*), evropskega akcijskega načrta na področju izobraževanja in usposabljanja. TESE so najprej uporabili za indeksiranje bibliografskih in elektronskih omrežnih podatkovnih baz in informacij, objavljenih na centralni spletni strani Eurydice. TESE pa je sčasoma postal dragoceno orodje tudi za organizacije zunaj omrežja. Na primer, na Portugalskem TESE uporabljajo številne univerzitetne knjižnice, knjižnice ministrstva za izobraževanje in več dokumentacijskih centrov ter tudi sindikat učiteljev FENPROF. V Italiji TESE uporablja nacionalna agencija za razvoj šolske avtonomije (prej INDIRE), in sicer za indeksiranje člankov v podatkovni bazi za učitelje, študente in raziskovalcev.

2. Nadzor slovarja

2.1. Deskriptorji

Pri pripravi seznama prednostnih terminov za TESE je omrežje Eurydice najprej sledilo potrebam omrežja. Izbrani koncepti temeljijo na izsledkih proučevanja informacijskih virov omrežja, Eurydice publikacij in sistema "Vprašanja in odgovori" (Question and Answer System) (storitev, ki jo omrežje zagotavlja za oblikovalce politik na evropski in nacionalni ravni).

Nato so izbrane koncepte uskladili z ustreznimi deskriptorji. Na odločitev o statusu termina, tj. njegovem položaju kot deskriptorju ali nedeskriptorju, je vplivalo več dejavnikov. Upoštevali so naravni uporabnikov, terminologijo, kot jo je sprejelo omrežje Eurydice in partnerji (Cedefop in European Schoolnet), vključenost termina v EET in pogostost uporabe termina v ustrezni literaturi, referenčno literaturo in druge tezavre s področja izobraževanja. Deskriptorje za izobraževanje na področju posebnih potreb so si sposodili iz slovarja Evropske agencije za razvoj izobraževanja oseb s posebnimi potrebami (*European Agency for Development in Special Needs Education*), medtem ko so termine v zvezi z Evropsko unijo uskladili s termini iz tezavra *Eurovoc*.

2.1.1. Pomožni deskriptorji

Predhodno usklajevanje tezavra TESE so omejili v največji možni meri na izvorni slovar, tj. termine, ki opisujejo izobraževalne politike in sisteme. Za ohranitev visoke ravni natančnosti priklica tudi na drugih področjih so vključili omejeno število pomožnih deskriptorjev, ki jih je sicer možno uporabiti za indeksiranje in iskanje, vendar jih je v ta namen treba povezati z vsaj enim od deskriptorjev TESE, ki ni pomožni deskriptor.

Pomožni deskriptorji so navedeni v enostavnem seznamu "18 – Pomožni deskriptorji".

2.2. Nedeskriptorji

Nedeskriptor sicer predstavlja enak koncept kot deskriptor, vendar se ne uporablja za indeksiranje tega koncepta. Navodilo **USE** (uporabi), ki sledi nedeskriptorju, usmerja uporabnika na termin, ki je bil izbran za deskriptor, in s katerim uporabnik lahko pridobi informacije o izbranem konceptu. Razmerje pomenske ustreznosti deskriptorjem in nedeskriptorjem je dodatno označeno s simbolom **UF** (»Use For« ali »uporabi za« oz. »uporabi namesto«), ki stoji med deskriptorjem in ustreznim nedeskriptorjem.

Nedeskriptorji so v abecednem in permutacijskem registru izpisani *ležeče*.

V nadaljevanju so opisani primeri, za katere velja sopomensko razmerje:

Sinonimi: termini, ki imajo enak ali zelo podoben pomen

Primer:

inteligenca
USE inteligentnost

Kvazi-sinonimi: termini, ki sicer nimajo enakega pomena, vendar jih za namene tezavra obravnavamo kot sinonime

Primer:

šolski avtobus
USE prevoz v šolo

Antonimi: termini z nasprotnim pomenom

Primer:

nepismenost
USE pismenost

Jezikovne različice: različne besedne zveze za termine, ki imajo isti pomen

Primer:

kurikul
USE kurikulum

Nadrejeni/podrejeni pojmi: ime razreda in člana tega razreda obravnavamo kot enakovredne generičnemu terminu, ki je deskriptor.

Primer:

oče
USE starši

Tako kot deskriptorji lahko tudi nedeskriptorji označujejo le en koncept. Vsak nedeskriptor se torej lahko povezuje le z enim deskriptorjem. Deskriptor pa je lahko povezan z več kot le z enim nedeskriptorjem.

Primer:

formalno šolanje
USE formalno izobraževanje

formalno učenje
USE formalno izobraževanje

formalno izobraževanje
UF *formalno šolanje*
UF *formalno učenje*

Terminološko je TESE usklajen z EET in terminološko povezljiv s tezavrom Cedefop in tezavrom omrežja *European Schoolnet*. V vseh primerih, kjer je TESE zajel isti koncept kot partnerski tezavri in omrežje Eurydice ni sprejelo termina kot deskriptor, je bil tak termin uvrščen med nedeskriptorje.

Sestavljenih deskriptorjev je malo. V takih primerih je deskriptor sestavljen iz dveh deskriptorjev in iz različnih registrov tezavra usmerja uporabnika k iskanju in indeksiranju z vsemi posameznimi sestavnimi deli.

Primer:

učitelj v primarnem izobraževanju
USE učitelj + primarno izobraževanje

Fasete (področja), mikrotezavri, deskriptorji, hierarhije in povezave so enaki in enakovredni v vseh jezikovnih različicah tezavra. Število nedeskriptorjev in opomb o namenu/definiciji pa se od jezika do jezika razlikuje, saj nedeskriptorji odsevajo bogastvo besednjakov posameznih jezikov..

2.3. Pred- in pouklajevanje

Predusklajevanje pomeni določitev terminov za indeksiranje s povezovanjem dveh ali več terminov med ali pred samim indeksiranjem. Pouklajevanje pa je kombiniranje dveh ali več neodvisnih deskriptorjev ob iskanju informacij. Namen obeh metod je izboljšati natančnost priklica.

Metoda predusklajevanja je omejena, kolikor je to možno, na izvorni slovar Eurydice. Poleg tega strategija predusklajevanja izpolnjuje po meri potrebe uporabnika in zahteve za natančnost ob priklicu, povezljivost s partnerji Eurydice, vzpostavitev pomensko pomembnih hierarhičnih razmerij in seveda obsega slovarja TESE.

2.4. Angleška različica tezavra

Tezaver TESE uporablja črkovanje in slovnico britanske angleščine slovarja *Concise Oxford English Dictionary / Edited by C. Soanes; A. Stevenson. – Eleventh Edition. Oxford: Oxford University Press, 2004. – 1708 p.* in slovarja *New Oxford Dictionary for Writers and Editors. The Essential A-Z Guide to the Written Word / Edited and compiled by R. M. Ritter. Oxford: Oxford University Press, 2005. – 434 p.* Za besede s končnico »-ise/-ize« TESE uporablja črkovanje »-ise«. Druga možnost črkovanja (»-ize«) se v angleški različici tezavra pojavlja kot nedeskriptor.

2.5. Opombe o namenu/ definiciji deskriptorja (Scope Note – SN)

V opombah o namenu deskriptorja ali z definicijo deskriptorja je pojasnjen pomen deskriptorja in označena njegova uporaba. Opombe oz. definicije so pomemben del vsakega tezavra, še toliko bolj večjezičnega tezavra, ki se uporablja v multikulturnem in multijezikovnem okolju. Indeksiranje, iskanje in prepoznavanje ustreznih jezikovnih ustreznic so možni le, če pomen posameznega koncepta ni dvoumen in če je uporaba jasno določena. TESE zato vključuje številne definicije v pomoč dokumentalistom (indeksantom) in raziskovalcem; definicije, ki tvorijo terminološko podatkovno zbirko, so uporabne za vse, ki jih zanimajo izobraževalne politike in sistemi.

Programska oprema, uporabljena za izdelavo tezavra TESE, ni omogočala vnosa posebej podatkov o namenu deskriptorjev in posebej definicij deskriptorjev, zato sta namen ali definicija vedno označena s kodo **SN** (Scope Note). Opombe o namenu/definiciji deskriptorja so del abecednega registra, ne pa tudi sistematskega ali permutacijskega.

V sistematskem registru so deskriptorji, ki imajo dodano opombo o namenu/definiciji, podčrtani. Če želi uporabnik prebrati besedilo definicije, mora uporabiti abecedni register.

Definicije so sposojene iz različnih virov, predvsem pa iz tezavrov Cedefop, *EET*, *ERIC* in *Unesco IBE*. Vsi viri, ki niso bili posebej pripravljene za TESE tezaver, so navedeni v oklepajih ob koncu namena uporabe/definicije.

3. Struktura tezavra TESE

3.1. Temeljna struktura TESE

V TESE so deskriptorji urejeni v dvotirnem sistemu klasifikacije. Osnovne fasete (področja) tvorijo višjo ali makro stopnjo, nižjo podrejeno predstavljajo mikrotezavri. Manjše število deskriptorjev je vključenih v enostavne sezname, ki so priloga tezavru.

3.1.1. Osnovne fasete (področja)

Te široko zastavljene kategorije konceptov vključujejo osnovne vidike in lastnosti, ki so značilni za izbrano temo. V zvezi z izobraževalnimi politikami in sistemi je omrežje Eurydice prepoznalo naslednjih šest osnovnih faset:

- **Splošni koncepti:** abstraktni koncepti (pojmi), ki se nanašajo na vzgojo in izobraževanje ter povezane discipline; zajeti so cilji izobraževalnih sistemov in uveljavljena načela ter koncepti v zvezi z vzgojnimi in izobraževalnimi vedami.
- **Entitete in sistemi:** stvarne in konceptualne entitete in sistemi; v TESE je izobraževanje oseb s posebnimi potrebami uvrščeno med izobraževalne sisteme; s pojmom "vsebina izobraževanja" označujemo vsoto vsega, kar se poučuje (uči).
- **Procesi:** dejavnosti (aktivnosti), ki omogočajo vzgojo in izobraževanje.
- **Agenti:** ljudje, skupine ljudi in javna ter zasebna telesa (organi), povezani z vzgojo in izobraževanjem.
- **Orodja:** instrumenti, ki podpirajo in dokumentirajo vzgojo in izobraževanje in ki niso neposredno namenjeni posredovanju vzgoje in izobraževanja.
- **Kontekst:** okolje, v katerem potekajo vzgojno-izobraževalne dejavnosti in uokvirjajo sam vzgojno-izobraževalni proces in izobraževalne izide.

3.1.2. Mikrotezavri

Podrejena klasifikacijska raven so mikrotezavri. Tu gre za grozde hierarhično strukturiranih terminov, ki pripadajo posameznemu predmetnemu področju. V preglednici v nadaljevanju je pregled vsebine 17 mikrotezavrov TESE in njihova "pripadnost" šestim osnovnim fasetam (področjem).

Preglednica 1: TESE – Osnovne fasete in mikrotezavri TESE			
Osnovna fasete	ID (1)	Mikrotezaver	Vsebina mikrotezavra
Splošni koncepti	1	Teorije vzgoje in izobraževanja	Termini, ki povzemajo načela izobraževanja, ki jih javni organi upoštevajo pri pripravi izobraževalnih politik; termini v zvezi z izobraževalnimi vedami, znanstveno-raziskovalnim delom in ekonomijo na področju izobraževanja.
Entitete in sistemi	2	Sistemi vzgoje in izobraževanja	Termini, ki opisujejo različne vrste in ravni sistema izobraževanja in usposabljanja, vključno z izobraževanjem učiteljev; Pomni: sem ne spadajo deskriptorji, ki se nanašajo na vrste šol (npr. sem spada deskriptor »primarno izobraževanje«, vendar ne deskriptor »primarna šola«, ki sodi v MT (06).
	3	Vzgoja in izobraževanje oseb s posebnimi potrebami	Termini, ki se nanašajo na učne potrebe in tudi ukrepe v zvezi s temi potrebami.
	4	Vzgojno-izobraževalna politika in upravljanje	Termini, ki se nanašajo na ukrepe v izobraževanju ter organizacijo na različnih ravneh upravljanja; vključeni so tudi koncepti v zvezi z mobilnostjo, tako znotraj sistema kot tudi med različnimi sistemi in ravni izobraževanja.
	5	Financiranje vzgoje in izobraževanja	Termini v zvezi s financiranjem izobraževanja in viri takšnega financiranja.
	6	Sole in druge vzgojno-izobraževalne institucije	Termini, ki se nanašajo na izobraževalne objekte (stavbe in opremo) ter vzdrževanje le-teh.
	7	Vsebina vzgoje in izobraževanja	Termini, ki opisujejo sestavo, ureditev in vsebino kurikulumu, učno vsebino, učna področja in predmete.
Procesi	8	Poučevanje in učenje (procesi in metodologija)	Termini, ki opisujejo učne procese in, predvsem, metodologijo in orodja poučevanja ter učne strategije.
	9	Ėevalvacije, ocenjevanje, svetovanje	Termini v zvezi z procesi, orodji in izvajalci, zadolženimi za evalvacijo in ocenjevanje politik, sistemov, udeležencev in metod na področju izobraževanja; ocenjevanje pridobljenega znanja in kvalifikacij ter potrdil/certifikatov; vključeni so tudi termini, ki se navezujejo na svetovanje, tj. rezultate evalvacije
	10	Vedenje in osebnost	Termini, ki se navezujejo na kognitivni in čustveni razvoj, tudi osebnostne značilnosti, odnose, spretnosti in kompetence.
(1) ID = Identifikacijska številka mikrotezavra			

Preglednica 1 (nadaljevanje): Osnovne fasete in mikrotezavri TESE			
Osno vna faseta	ID (1)	Mikrotezavri	Vsebina mikrotezavrov
Agenti	11	Partnerji v vzgoji in izobraževanju	Termini, ki se navezujejo na udeležence v izobraževanju, tj. učence, dijake, študente, učitelje, profesorje, svetovalce, izobraževalne organe in družino; deskriptorji se navezujejo tudi na sodelovanje med temi udeleženci.
	12	Evropska unija	Termini, ki opisujejo institucije, zakonodajo in dejavnosti v kontekstu Evropske unije.
Orodja	13	Informacije, komunikacije, statistika	Termini v zvezi s komunikacijskimi procesi in sistemi, s poudarkom na digitalnih oblikah le-teh.
Kontekst	14	Politika, zakonodaja, javna uprava	Termini v zvezi z javno upravo in ukrepi, ki se izvajajo na ostalih področjih.
	15	Socialno okolje (družba, kultura, jezik, religija)	Termini, ki se navezujejo na prebivalce, družbene skupine in družbo kot celoto; deskriptorji se nanašajo tudi na kulturo, jezik in religijo; zdravje in varnost sta del družbenega okolja.
	16	Ekonomsko okolje (ekonomija, delo, zaposlovanje)	Termini s področja ekonomije, posameznih gospodarskih sektorjev, dela in zaposlovanja.
	17	Jeziki	Imena posameznih jezikov in jezikovnih skupin (2).
<p>(1) ID = Identifikacijska številka mikrotezavra</p> <p>(2) Črkovanje in hierarhična struktura jezikov mikrotezavrov: Gordon, Raymond G., Jr. (ed.), 2005. <i>Ethnologue: Languages of the World</i>. Petnajsta izdaja. Dallas, Tex.: SIL International. Online različica: http://www.ethnologue.com/.</p>			

V abecednem registru je razmerje med deskriptorjem in mikrotezavri označeno s kodo MT in dvema števčkama mikrotezavra. Obe oznaki sta izpisani v vrstici pod deskriptorjem – npr. **MT (06)**.

V sistematskem registru je pred vsakim mikrotezavrom polno ime le-tega, in sicer za številko mikrotezavra – npr. **01 - Teorije vzgoje in izobraževanja**

3.1.3. Enostavni sezname

Štirje enostavni sezname (*Flat list*) dopolnjujejo TESE. Podobno kot mikrotezavri ti sezname vključujejo termine s specifičnega področja po abecednem redu. Enostavni sezname so bili pripravljene za skupino terminov, ki imajo splošen pomen in jih ni mogoče urediti v smiselne hierarhije. Ti enostavni sezname so: geografske entitete, informacijski viri, stvarna imena in pomožni deskriptorji.

V abecednem registru je razmerje med deskriptorjem in enostavnim seznamom označeno s simbolom **MT**, ki mu sledita dve številki v oklepaju za enostavni seznam. Obe oznaki sta izpisani v vrstici pod deskriptorjem – npr **MT (18)**.

Preglednica 2: Enostavni sezname TESE		
ID (1)	Seznam	Vsebina seznama
18	Pomožni deskriptorji	Termini, katerih pomen je preširok za samostojno indeksiranje. Te termine je treba uporabiti skupaj z drugim deskriptorjem TESE.
19	Zemljepisna imena	Termini, ki poimenujejo vse evropske države, države OECD in nekatere neevropske države, ki zanimajo omrežje Eurydice; termini, ki označujejo kontinente in regije; vključene so tudi regionalne entitete posameznih evropskih držav z lastnim izobraževalnim sistemom; ipd.
20	Stvarna imena	Stvarna imena so izpisana v celoti ali z akronimi.
21	Informacijski viri	Termini, ki opisujejo vrste gradiv, ki posredujejo ("nosijo") informacije.
(1)	ID = Identifikacijska številka seznama	

3.2. Hierarhična razmerja

Hierarhije odražajo raven podrejenosti in nadrejenosti med deskriptorji. Nadrejen termin je označen s predpono **BT** (*Broader Term* ali širši termin), medtem ko je podrejeni termin označen s predpono **NT** (*Narrower Term* ali ožji termin).

Primer:

laboratorij
BT šolske zgradbe
šolske zgradbe
NT laboratorij

V abecednem registru sta označeni le ena višja in ena nižja hierarhična raven posameznega deskriptorja. Na hierarhičnem prikazu ni nadrejenih razmerij, označene pa so vse ravni podrejenosti. Številke kode NT, npr. NT1, označujejo število ravni, za kolikor je ožji termin oddaljen od generičnega pomena.

V TESE so vključena tudi polihierarhična razmerja, tj. deskriptorje je možno povezati z več kot enim širšim terminom.

3.3. Asociativna razmerja

Ta razmerja so ustvarjena med pari terminov, ki niso povezana ne s hierarhičnim razmerjem ne z razmerjem pomenskih ustreznosti, ampak jih običajno uporabniki mentalno povežejo. Zelo verjetno je, da uporabnika, ki ga zanima koncept enega izmed teh terminov, zanima tudi koncept drugega termina. V tezavru je vzpostavljeno recipročno asociativno razmerje, ki je označeno s simbolom **RT** (*Related Term*).

Primer:

kakovost izobraževanja
RT evalvacija in ocenjevanje
evalvacija in ocenjevanje
RT kakovost izobraževanja

3.4. Razmerja jezikovnih ustreznosti

V vsaki posamezni jezikovni različici TESE so deskriptorji urejeni po abecednem redu, ki se uporablja v tem jeziku. Deskriptorji v drugih jezikih so izpisani pod deskriptorjem, pred

njimi je izpisana ustrezna jezikovna koda – npr:

nadomestno osebje

MT (11)

cs: zastupující pracovník

de: vorübergehende Vertretung

en: substitute staff

es: personal suplente

fr: personnel de remplacement

it: personale supplente

4. Prikaz tezavra

Vsako jezikovno različico TESE sestavljajo uvod in predstavitev tezavra ter abecedni, sistematski in permutacijski register. Tezaver in vse zadevne materiale v vseh jezikih lahko uporabniki brezplačno dobijo na centralni spletni strani omrežja Eurydice: , razen slovenske inačice, ki je dostopna na naslovu <http://www.eurydice.si>.

4.1. Okrajšave in simboli

Za vse jezikovne različice TESE veljajo enotne kode, kratice in okrajšave.

Preglednica 3 : Okrajšave, kratice in simboli TESE			
BT	Broader Term: širši deskriptor od navedenega – pri tem so hierarhije označene z BT1, BT2 ...		
MT	Microthesaurus/Flat list: mikrotezaver/enostavni seznam - številka v oklepaju je identifikacijska številka mikrotezavra oz enostavnega seznama.		
NT	Narrower Term: ožji deskriptor od navedenega – pri tem so hierarhije označene NT1, NT2 ...		
RT	Related Term: sorodni deskriptor – termin s to oznako kaže na drug termin, s katerim je termin asociativno povezan.		
SN	Scope Note/Definition: oznaka za opombo o namenu termina ali definicijo termina.		
UF	Use For: "uporabi za", "uporabi namesto" - oznaka za nedeskriptor, namesto katerega uporabi navedeni deskriptor.		
USE	Use: uporabi ta deskriptor za nedeskriptor.		
Oznake jezikov v TESE			
bg	bolgarščina	it	italijanščina
cs	češčina	lt	litvanščina
da	danščina	lv	latvijščina
de	nemščina	mt	malteščina
el	grščina	nl	nizozemščina
en	angleščina	no	norveščina
es	španščina	pl	poljščina
et	estonsščina	pt	portugalščina
fi	finščina	ro	romunščina
fr	francoščina	sk	slovaščina

ga	irščina	sl	slovenščina
hu	madžarščina	sv	švedščina
is	islandščina	tr	turščina

4.2. Abecedni register (seznam, indeks)

Abecedni register terminov vključuje tako deskriptorje kot nedeskriptorje. Abecedni register je urejen po abecedi terminov, kjer imajo presledki in vezaji prednost pred črkami.

Primer:

socialne spretnosti

USE socialne kompetence

socialne zmožnosti

USE socialne kompetence

socialni partnerji

MT (16)

SN: Združenja delodajalcev in sindikati, ki predstavljajo dva pola bipartitnega socialnega dialoga. (Vir: Cedefop, Glossary, 2004).

NT organizacija delodajalcev

NT sindikat

socialni razvoj

MT (10)

UF socializacija

BT razvoj otroka

4.2.1. Vsebina abecednega registra

Posamezni termin je prikazan takole:

- ime deskriptorja – **krepko**, pisava **Times New Roman**;
- koda **MT** (mikrotezaver) in identifikacijska številka mikrotezavra, kamor sodi deskriptor (v oklepaju);
- jezikovne ustreznice v vseh ostalih jezikih TESE; pred vsakim vnosom je jezikovna koda (če je register večjezikoven);
- koda **SN** (Scope Note) opomba o namenu/definiciji deskriptorja (če obstaja);
- koda **UF** (uporabi za, uporabi namesto) in vsi morebitni nedeskriptorji *ležeče*;
- sestavljeni deskriptorji, pred njimi je koda **UF †**, če je za sestavljen termin uporabljen deskriptor. V naslednjem primeru termin »učitelj v primarnem izobraževanju« označuje tako »primarno izobraževanje« kot tudi »učitelja«. Med indeksiranjem in iskanjem je treba ta dva deskriptorja uporabiti skupaj;

Primer:

primarno izobraževanje

MT (02)

UF prvo in drugo vzgojno-izobraževalno obdobje v 9-letni OŠ

UF ISCED 1

UF † učitelj v primarnem izobraževanju

učitelj

MT (11)

UF † učitelj v sekundarnem izobraževanju

UF † učitelj v primarnem izobraževanju

- generične deskriptorje na prvi ravni nadrejenosti abecednega prikaza, pred katerimi je koda **BT**;

- deskriptorje na prvi ravni podrejenosti abecednega prikaza, pred katerimi je koda **NT**;
- deskriptorje, ki so z vnosnim deskriptorjem v asociativnem razmerju, pred katerimi je koda **RT**;

Primer:

presoja kompetenc

MT (09)

SN: Evalvacija (ocenitev) znanja, spretnosti in kompetenc odrasle osebe z vidika prekvalifikacije ali nadaljnega izobraževanja in usposabljanja.

UF *ocena spretnosti*

UF *ocenitev kompetenc*

UF *portfoljo kompetenc*

BT evalvacijsko poročilo

RT izobraževanje odraslih

RT kompetenca

RT neformalno učenje

RT spretnost

4.2.2. Nedeskriptorji

Nedeskriptorji so natisnjeni **krepko** in *ležeče* – nedeskriptorju sledi navodilo (**USE** – uporabi), kateri deskriptor uporabiti namesto nedeskriptorja.

Primer:

fonolaboratorij

USE jezikovni laboratorij

Sestavljeni termini, ustvarjeni iz več deskriptorjev, so označeni takole:

Primer:

učitelj v primarnem izobraževanju

USE primarno izobraževanje + učitelj

4.3. Sistematski register (seznam, indeks)

V sistematskem registru so prikazana hierarhična in asociativna razmerja med posameznimi deskriptorji. Sistematski register je urejen po mikrotezavrih in posebnih seznamih, znotraj mikrotezavra pa po abecedi hierarhično najvišjih deskriptorjev.

Pred vsebino vsakega mikrotezavra je **krepko** izpisano ime mikrotezavra, pred katerim stoji identifikacijska številka.

Nato sledijo temeljni (hierarhično najvišji) deskriptorji, izpisani po abecedi. Znotraj le-teh so ožji termini izpisani desno (za dve piki za vsako raven podrejenosti v razmerju do nadtermina) in označeni s kodo NT. V primerih, kjer so termini povezani z več kot eno ravno podrejenosti, je ob kodi NT še številka, ki označi to raven (npr. NT1 označuje prvo raven podrejenosti, NT2 drugo raven itd.). Ožji termini so izpisani v padajočem hierarhičnem vrstnem redu. Deskriptorji na isti hierarhični ravni so urejeni po abecedi.

Primer:

06 - Šole in druge vzgojno-izobraževalne institucije

gradnja šol

.. NT1 razporeditev prostorov

... NT2 dostop za hendikepirane

.. RT ustanavljanje šole (04)

oddelek

.. NT1 velikost razreda

.. RT vodenje razreda (08)

oprema

- .. NT1 avdiovizualna oprema
 - RT avdiovizualni program (08)
 - RT didaktično gradivo (08)
- .. NT1 IKT oprema (13)
 - NT2 programska oprema (13)
 - NT3 izobraževalna programska oprema (13)
 - RT elektronsko učno gradivo (02)
 - RT prijazen do uporabnika (13)
 - NT2 računalniška oprema (13)
 - NT3 računalnik (13)
 - NT4 domači računalnik (13)
 - RT didaktično gradivo (08)
 - NT2 strežnik (13)
 - RT kompatibilnost (13)
 - .. NT1 pohištvo
 - .. NT1 športna oprema

Sorodni termini (RT) so izpisani desno (za dvema pikama pod asociativno povezanim terminom) in urejeni po abecedi. Pred tem termini stoji koda **RT** in, če so del drugega mikrotezavra, za njimi v oklepajih stoji identifikacijska številka zadevnega mikrotezavra.

Primer:

08 – Poučevanje in učenje (procesi in metodologija)

vzgojno izobraževalni cilji

.. RT razvoj kurikulumuma (07)

07 – Vsebina vzgoje in izobraževanja

razvoj kurikulumuma

.. RT vzgojno izobraževalni cilji (08)

Večkratna hierarhična razmerja so označena s puščico v obe smeri. Če sta dva širša termina vključena v različne mikrotezavre, je razmerje označeno s puščico v obe smeri desno ob deskriptorju.

Primer:

Svetovalec je NT1 svetovalne službe in NT1 nepedagoškega osebja, oba širša pomena pa sta v MT11.

11 – Partnerji v vzgoji in izobraževanju

svetovalna služba

NT1 poklicni svetovalec ↔

nepedagoško osebje

NT1 poklicni svetovalec ↔

Če sta dva širša termina vključena v različne mikrotezavre, je razmerje označeno s puščico v obe smeri desno ob deskriptorju, za katerim je v oklepajih izpisana identifikacijska številka mikrotezavra.

Primer:

Reforma je NT1 izobraževalne politike v MT 04 in tudi NT1 politike... v MT14.

04 – Izobraževalna politika in upravljanje

izobraževalna politika

.. NT1 reforma ↔(14)

14 – Politika, zakonodaja, javna uprava

politika

.. NT1 reforma ↔(04)

Deskriptorji, ki jih spremlja opomba o namenu/definiciji, so podčrtani. Če želi uporabnik prebrati opombo o namenu/definiciji termina, mora pogledati v abecedni register.

Primer:

informacije

- .. NT1 dokumentiranje
- RT klasifikacija
- .. NT1 informacije za starše (11)
- RT ICT
- RT informacijsko središče (06)

Nedeskriptorjev v sistematskem registru ni!

4.4. Permutacijski register (seznam, indeks)

V permutacijskem registru so abecedno urejeni vsi pomembni izrazi (tudi posamezni deli sestavljenih terminov) v formatu KWIC (*Key Word In Context*). Blokirane besede, kot so »od«, »in«, »v«, »med«, »s/z« itd., zaradi svojega splošnega pomena niso uporabljene za središče rotiranja. Popoln seznam blokiranih besed je v prilogi k tezavru.

Permutacijski register uporabljamo, če potrebnega termina ne najdemo neposredno v abecednem registru tezavra.

Nedeskriptorji so izpisani *ležeče* z navedbo ustreznega deskriptorja.

Primer:

enakovrednost	spričeval	
prenosljivost	spričeval	USE prenosljivost kvalifikacij
primerljivost	spričeval	USE primerljivost kvalifikacij
priznavanje	spričeval	USE priznavanje diplom
maturitetno	spričevalo	USE spričevalo o končani šoli
	spričevalo	USE certifikat
	spričevalo	Evropske mature USE Evropska matura
	spričevalo	Mednarodne mature USE Mednarodna matura
	spričevalo	o končanem splošnem izobraževanju
	spričevalo	o končani šoli
šolsko	spričevalo	
vstopno	spričevalo	
	spričevalo	potrebno za vpis USE vstopno spričevalo

Sestavljeni deskriptorji so izpisani takole:

Primer:

učitelj v primarnem izobraževanju USE primarno izobraževanje + učitelj

UPRAVLJANJE IN VZDRŽEVANJE

Omrežje Eurydice načrtuje redno posodabljanje tezavra TESE, zato vabi uporabnike, da pošljejo predloge za spremembe skupaj z utemeljitvijo v Enoto P9 Eurydice EACEA, in sicer na obrazcu, ki je objavljen na spletni strani Eurydice.

V enoti Eurydice EACEA bodo prejete predloge pregledali, ocenili njihov učinek in jih skupaj z analizo učinka posredovali skupini za upravljanje TESE in skupini za jezikovne ustreznice, kjer bodo sprejeli odločitev o tem, ali spremembe upoštevati ali ne.

O vseh spremembah bodo uporabniki TESE obveščani na centralni spletni strani Eurydice: <http://www.eurydice.org>.

Uporaba TESE

1. Indeksiranje

Indeksiranje obsega ugotavljanje pojmov, ki jih obravnava določen dokument, in predstavljanje le-teh z deskriptorji v tezavru TESE.

Namen tega je, da se omogoči izločitev iz zbira bibliografskih zapisov v dokumentacijski bazi podatkov tiste, ki bodo odgovorili na vprašanja uporabnikov. To je možno le, če so pojmi v vprašanju oblikovani z uporabo istih izrazov, t.j. deskriptorjev v tezavru.

1.1. Izbira izrazov za indeksiranje

Izbira izrazov za indeksiranje temelji na načelu selektivnosti in izčrpnosti.

1.1.1. Selektivnost

Indeksant (dokumentalist, ki indeksira) nekega dokumenta se mora izogibati preobsežnemu indeksiranju – uporabiti mora le tiste deskriptorje, s katerimi vsebino dokument dovolj jasno opredeli.

Selektivnost indeksiranja je:

- neodvisna od kvalitete tezavra,
- odvisna od politike indeksiranja, ki jo uporablja nek dokumentacijski sistem,
- odvisna od znanja in vedenja indeksanta o tem, kakšno znanje imajo bodoči uporabniki in kakšne so njihove potrebe in interesi.

1.1.2. Izčrpnost

Indeksant se mora po drugi strani izogibati pretirano selektivnemu indeksiranju – uporabiti mora vse koristne izraze, ki nastopajo v besedilu, ne glede na to, če so omenjeni eksplicitno ali implicitno.

Dejansko število deskriptorjev dokumenta je odvisno od:

- "pokritosti" tezavra – le izrazi, ki se uporabljajo v dokumentacijskem jeziku, se lahko indeksirajo;
- politike indeksiranja, ki določa podrobnosti za indeksiranje – kako podrobno indeksirati, je običajno najbolje določati v sodelovanju z uporabniki;
- če ne obstaja posebna »politika indeksiranja«, je zelo pomembna izkušnost in praksa tistega, ki indeksira, še posebej glede poznavanja vsebine in seveda metod indeksiranja.

Če je indeksiranje zelo izčrpno:

- bo število najdenih dokumentov v posamezni dokumentacijski zbirki zelo veliko,
- bo natančnost iskanja (število dokumentov, ki so za uporabnika pomembni) manjša, saj se bo pojavila tudi vrsta manj pomembnih dokumentov, ki jih uporabnikov ne želi.

Zelo izčrpno indeksiranje (ki na primer vključuje tudi koncepte, le deloma povezane z dokumentom) povzroči, da uporabnik najde veliko število dokumentov, ki pa so le deloma (ali pa sploh ne) povezani s tem, kar išče.

1.2. Opisovanje konceptov z deskriptorji

Prepoznane koncepte, ki jih želimo indeksirati, je treba izraziti z enim ali več deskriptorji.

Ta proces temelji na načelu specifičnosti, kar pomeni, da je treba specifične koncepte indeksirati s specifičnimi in ne splošnimi (generičnimi) termini. Za usklajevanje konceptov z ustreznimi deskriptorji veljata dve pravili specifičnosti:

- navpična specifičnost: deskriptor mora biti na isti ravni specifičnosti kot pojem ali, v nasprotnem primeru, na naslednji višji ravni v tezavru;
- vodoravna specifičnost: pojem, ki ga sestavlja dvoje ali več besed, je treba izraziti s skupnim deskriptorjem, če obstaja v tezavru, ne pa s povezovanjem enobesednih deskriptorjev..

Raven specifičnosti indeksiranja pogojujejo:

- slovar tezavra, v katerem je ali pa ni velikega števila specifičnih deskriptorjev; visoka raven specifičnosti slovarja neizogibno pomeni večje število deskriptorjev;
- politika indeksiranja;
- izkušnje in spretnosti indeksantov (če ne obstaja politika indeksiranja).

Višja kot je raven specifičnosti indeksiranja

- nižja je raven priklica; uporabnik pridobi le dokumente, ki so indeksirani s specifičnim deskriptorjem, in ne dokumentov, ki so indeksirani na bolj generični ravni, tudi če slednji vključujejo pomembne informacije – te deskriptorje je treba priklicati s pomočjo splošnih (generičnih) deskriptorjev.
- višja je raven natančnosti; uporabnik pridobi le dokumente, ki zadevajo specifičen koncept.

V praksi se indeksant, ko poskuša prepoznati ustrezen deskriptor, sooči z enim od naslednjih scenarijev:

- koncept se uskladi z deskriptorjem, ki se nato uporabi za indeksiranje; če je dokument v tujem jeziku, je treba koncepte prevesti v jezik TESE, ki ga uporablja indeksant;
- koncept se uskladi z nedeskriptorjem, ki usmeri uporabnika na ustrezen deskriptor, in se nato uporabi za indeksiranje;
- konceptu ne ustreza noben vnos v tezaver; to pomeni, da ima indeksant dve možnosti, in sicer:
 - na novo formulira koncept v naravnem jeziku – morda tako ustreza vnosu v tezavru;
 - ugotovi zadevno področje (mikrotezaver), kamor sodi izbran koncept, in nato pregleda sistematski register v mikrotezavru ter poišče deskriptor, ki najbolj ustreza danemu konceptu.

2. Oblikovanje poizvedbe (iskanje s pomočjo tezavra)

Oblikovanje vprašanja je analogno indeksiranju dokumenta. Indeksiranje obsega naštevanje pojmov, ki jih obravnava določen dokument, o katerem zagotavljamo podatke, ki naj bi bili za uporabnike zanimivi, te pojme pa označujejo deskriptorji. Postopek oblikovanja vprašanja obsega naštevanje zelenih pojmov, ki naj bi jih našli v dokumentih, pretvarjanje teh pojmov v deskriptorje in nato iskanje dokumentov, ki so indeksirani s temi deskriptorji, v dokumentacijski bazi podatkov.

Pri oblikovanju vprašanja uporabnik najprej v naravnem jeziku kar najpodrobneje navede podatek, ki ga potrebuje, nato našteje ustrezne pojme, kombinacija teh pojmov pa predstavlja razširjeno vprašanje.

Uporabnik mora nato te pojme predstaviti z uporabo tezaverskih deskriptorjev. Obstajajo tri možnosti:

Vprašanje je natančno oblikovano in pojmi, ki ga sestavljajo, se nahajajo v tezavru:

- uporabnik poišče ustrezne deskriptorje ali nedeskriptorje (ki ga usmerijo na

- ustrezne deskriptorje) v abecednem registru;
- uporabnik poišče ustrezne deskriptorjev sistematskem registru, kjer so označena hierarhična in asociativna razmerja;

Vprašanje je natančno oblikovano, toda nekateri ali vsi pojmi v njem se ne nahajajo v tezavru:

- če jih uporabnik ne najde v abecednem ali sistematičnem tezavru; mora pregledati mikrotezavre, ki ustrezajo področju ali področjem vprašanja, ter poiskati obstoječe deskriptorje, ki označujejo take pojme, ki so kar najbližji pojmom iz vprašanja;

Vprašanje ni natančno oblikovano:

- uporabnik mora pogledati v sistematični register in v mikrotezavru ali v mikrotezavrih poiskati ustrezno področje ali področja, na katera se nanaša vprašanje; najustreznejše deskriptorje je nato mogoče izbrati v strukturiranem seznamu deskriptorjev, ki pokrivajo zadevno področje ali področja.:

▪
Priloga – Seznam blokiranih besed (*stopwords*) v slovenski različici TESE

Blokirane besede, ki nimajo posebne vsebinske vrednosti, na primer vezniki, predlogi, števniki, zaimki ipd., in zaradi tega niso uporabljene kot središče rotacije v permutacijskem registru.

(
(UN)
(VS)
)
+
0
1
2
2+3
3
4
5
6
7
8
9
a
an
and
at
do
for
in
iz
izvajajo
jo
k
ki
la
le
med
na
ob
od
of
pri
s
the
to
up
v
with
z
za

Priloga – Statistični podatki

Vsaka jezikovna različica tezavra TESE ima:	
mikrotezavri	21
enostavni seznammi (<i>flat lists</i>)	4
deskriptorji	1387

Število opomb o namenu/definicij in nedeskriptorjev v posamezni jezikovni različici TESE		
Jezikovna različica	Število opomb/definicij	Število nedeskriptorjev
cs	369	1151
de	312	1371
el	421	206
en	332	1061
es	330	1229
et	330	609
fi	302	87
fr	306	1059
it	267	1523
lt	312	1128
nl	213	1142
pl	163	590
pt	341	1242
ro	315	852
sl	343	1443
tr	287	933